

بسم الله الرحمن الرحيم

دانشکده حقوق و الهیات

بخش الهیات

پایان نامه تحصیلی برای دریافت درجه کارشناسی ارشد رشته الهیات گرایش فقه و
مبانی حقوق اسلامی

بررسی مبانی فقهی جایگاه مالیات در نظام اسلامی از دیدگاه امام
خمینی (ره)

استاد راهنما :

حجت الاسلام و المسلمین احمد جمالی زاده

استاد(استادان) مشاور :

دکتر علیرضا زمزم

مؤلف :

سحر احسان فر

بهمن ماه ۱۳۹۳

این پایان نامه به عنوان یکی از شرایط درجه کارشناسی ارشد به

بخش الهیات

دانشکده حقوق و الهیات

دانشگاه شهید باهنر کرمان

تسلیم شده است و هیچگونه مدرکی به عنوان فراغت از تحصیل دوره مزبور شناخته نمی شود.

امضاء

نام و نام خانوادگی

دانشجو: خانم سحر احسان فر

استاد راهنما: حجت الاسلام والمسلمین احمد جمالیزاده

استاد مشاور: دکتر علیرضا زمزم

دور ۱:

دور ۲:

نماینده تحصیلات تکمیلی دانشکده:

معاون آموزشی، پژوهشی و تحصیلات تکمیلی دانشکده:

حق چاپ محفوظ و مخصوص به دانشگاه شهید باهنر کرمان است.

تقدیم به

روح مطهر حضرت امام خمینی (ره)، شهدای گمنام و تمامی کسانی که بنده را در
نوشتن این پایان نامه یاری کردند بالاخص پدر و مادر عزیزم.

تشر و قدردانی :

سپاس بیکران ایزد منان را که به این حقیر توفیق داد تا در مرحله‌ای دیگر از علم-آموزی گام برداشته و حرکت نمایم. اکنون که این رساله به پایان رسید لازم می-دانم امتنان قلبی خود را نسبت به استاد راهنمای عزیزم «معلم علم و اخلاق» جناب آقای حجت الاسلام والمسلمین احمد جمالی‌زاده که بر بی‌سوادی من خرده نگرفتند و با درایت و مهربانی دریای دانش خود را در اختیار بنده گذاشتند ابراز نمایم. افتخار می‌کنم که دانشجوی چنین استادی بوده و باشم. همچنین از استاد مشاورم جناب آقای دکتر علیرضا زمزم که با راهنمایی‌های عالمانه خود هدایت‌گر بنده در نگارش رساله بوده‌اند کمال تشکر را دارم.

چکیده:

تشکیل حکومت اسلامی و اداره کشور هزینه‌هایی را به دنبال دارد، که تأمین این هزینه‌ها تنها از راه منابع طبیعی (نفت و...) ممکن نیست، زیرا این منابع طبیعی بالاخره در زمانی پایان می‌پذیرند و از طرفی این منابع تنها متعلق به نسل حاضر نبوده و آیندگان نیز در آن سهیم می‌باشند. پس باید از منبع مالی دیگری به نام مالیات کمک گرفت. این پایان‌نامه درصدد است که مبانی فقهی جایگاه مالیات را در نظام اسلامی از دیدگاه امام خمینی (ره) بررسی نماید. حضرت امام خمینی (ره) نقش بزرگی در هدایت و رهبری مردم مسلمان ایران داشتند، بنابراین دریافت رهنمودهای ایشان در تمامی مسائل و در باب مسائل اقتصادی به ویژه مالیات ضروری می‌باشد. ولی چون به صورت منسجم از مبانی فقهی امام (ره) در باب مالیات سخن به میان نیامده است. این پژوهش با روش توصیفی و تحلیلی و گردآوری از منابع فقهی دیدگاه‌های امام (ره) به تبیین مبانی فقهی جایگاه مالیات از دیدگاه امام خمینی (ره) پرداخته است. از بیانات و سخنان حضرت امام خمینی (ره) استنباط می‌شود که ادله و مبانی فقهی جایگاه مالیات تأمین هزینه‌های دولت، تشکیل حکومت و اداره کشور و مردم، حفظ نظام اسلامی، تحقق عدالت اجتماعی، اجرای حدود، حفظ مرزها و اجرای سیاست‌های اقتصادی می‌باشد.

واژگان کلیدی: مبانی فقهی، مالیات، نظام اسلامی، امام خمینی (ره)

فهرست مطالب:

بخش اول.....	۱
فصل اول:.....	۲
کلیات و تعاریف.....	۲
۱-۱-۱-مقدمه.....	۳
۱-۱-۲-بیان مسأله.....	۵
۱-۱-۳-هدف های تحقیق.....	۶
۱-۱-۴-ضرورت انجام تحقیق.....	۶
۱-۱-۵-استفاده کنندگان از تحقیق.....	۷
۱-۱-۶-سؤال ها یا فرضیه های تحقیق.....	۷
۱-۱-۶-۱-سؤال اصلی.....	۷
۱-۱-۶-۲-سؤالات فرعی.....	۷
۱-۱-۷-فرضیه های تحقیق.....	۷
۱-۱-۸-تعریف مفاهیم مطرح شده در سؤال ها و فرضیه ها.....	۷
۱-۱-۸-۱-مبانی.....	۷
۱-۱-۸-۲-فقه در لغت.....	۸
۱-۱-۸-۳-فقه در اصطلاح.....	۸
۱-۱-۸-۴-مبانی فقهی.....	۸

۹-۸-۱-۱-۱- مالیات در لغت..... ۹

۹-۸-۱-۱-۲- مالیات در علم اقتصاد..... ۹

۱۰-۸-۱-۱-۳- نظام اسلامی..... ۱۰

۱۰-۸-۱-۱-۴- امام خمینی..... ۱۰

۱۱-۸-۱-۱-۵- مالیات اولیه..... ۱۱

۱۱-۸-۱-۱-۶- مالیات مصطلح..... ۱۱

۱۱-۸-۱-۱-۷- مالیات مستقیم..... ۱۱

۱۱-۸-۱-۱-۸- مالیات غیر مستقیم..... ۱۱

۱۲-۹-۱-۱-۱- بیت المال..... ۱۲

۱۲-۱-۱-۱-۲- پیشینه نظری و تجربی..... ۱۲

۱۲- الف- مبانی نظری..... ۱۲

۱۲- ب- چکیده تحقیقات انجام شده در ایران..... ۱۲

۱۵-۱۱-۱-۱-۳- روش اجرای تحقیق..... ۱۵

۱۶- فصل دوم..... ۱۶

۱۶- نظام مالیاتی اسلام..... ۱۶

۱۷-۲-۱- مقدمه..... ۱۷

۱۷-۲-۲- مفهوم کلی مالیات..... ۱۷

۱۹-۲-۳- تاریخچه وضع و اخذ مالیات..... ۱۹

- ۱-۲-۳-۱-تاریخچه مالیات در ایران قبل از اسلام.....۲۰
- ۱-۲-۳-۲-تاریخچه مالیات در ایران در دوره حکومت اسلام.....۲۱
- ۱-۲-۴-منابع مالی دولت اسلامی.....۲۳
- ۱-۲-۵-منابع مالی ثابت دولت اسلامی (مالیات‌های اولی).....۲۴
- ۱-۲-۵-۱-زکات.....۲۵
- ۱-۲-۵-۱-۱-زکات در لغت.....۲۵
- ۱-۲-۵-۱-۲-زکات در اصطلاح.....۲۶
- ۱-۲-۵-۱-۳-زکات در آیات و روایات.....۲۶
- ۱-۲-۵-۱-۴-فلسفه تشریع زکات.....۲۸
- ۱-۲-۵-۱-۵-اموال مورد تعلق زکات.....۳۱
- ۱-۲-۵-۱-۶-مصارف یا موارد هزینه زکات.....۳۲
- ۱-۲-۵-۲-خمس.....۳۳
- ۱-۲-۵-۲-۱-خمس در لغت.....۳۴
- ۱-۲-۵-۲-۲-خمس در اصطلاح شرعی.....۳۴
- ۱-۲-۵-۲-۳-خمس در قرآن.....۳۵
- ۱-۲-۵-۲-۴-فلسفه تشریع خمس.....۳۵
- ۱-۲-۵-۲-۵-موارد تعلق خمس.....۳۷
- ۱-۲-۵-۲-۶-مصارف خمس.....۳۸

۳۹	۱-۲-۵-۲-۷ تفاوت خمس و زکات.....
۴۰	۱-۲-۵-۳-۱ جزیه.....
۴۱	۱-۲-۵-۳-۱-۱ جزیه در لغت.....
۴۲	۱-۲-۵-۳-۲-۱ جزیه در اصطلاح.....
۴۵	۱-۲-۵-۳-۳-۱ فلسفه تشریع جزیه.....
۴۵	۱-۲-۵-۳-۴-۱ مقدار جزیه.....
۴۶	۱-۲-۵-۴-۱ خراج.....
۴۶	۱-۲-۵-۴-۱-۱ خراج در لغت.....
۴۶	۱-۲-۵-۴-۲-۱ خراج در اصطلاح.....
۵۰	۱-۲-۵-۵-۱ انفال و ثروت‌های عمومی.....
۵۰	۱-۲-۵-۵-۱-۱ انفال در لغت.....
۵۰	۱-۲-۵-۵-۲-۱ انفال، غنیمت و فیه.....
۵۱	۱-۲-۵-۵-۳-۱ موارد انفال.....
۵۲	۱-۲-۵-۶-۱ عشور.....
۵۳	۱-۲-۵-۶-۱-۱ عشر در لغت و در اصطلاح.....
۵۴	۱-۲-۵-۷-۱ مالیات حکومتی.....
۵۵	نتیجه فصل دوم.....
۵۶	بخش دوم.....

فصل اول.....	۵۷
جایگاه مالیات در فقه اسلامی (از منظر فقه شیعه).....	۵۷
۱-۱-۲-مقدمه.....	۵۸
۲-۱-۲-تعریف مالیات حکومتی.....	۵۸
۲-۱-۳-نیاز به وضع مالیات‌های حکومتی.....	۵۹
۲-۱-۴-دیدگاه مخالفان با گرفتن مالیات.....	۶۴
۲-۱-۵-موافقان مالیات.....	۶۸
۲-۱-۶-ادله موافقان مالیات.....	۷۲
۲-۱-۶-۱-استناد به قواعد و عمومات.....	۷۲
۲-۱-۶-۲-احادیث.....	۷۸
۲-۱-۶-۲-۱-مورد اول: وضع زکات به وسیله امیرالمؤمنین (ع).....	۷۸
۲-۱-۶-۲-۲-مورد دوم: غنایم جنگی.....	۸۰
۲-۱-۶-۲-۳-مورد سوم: وضع مالیات به وسیله امام جواد (ع).....	۸۱
۲-۱-۶-۲-۴-مورد چهارم: احکام پیامبر (ص) در خصوص استفاده از آب.....	۸۲
۲-۱-۶-۲-۵-مورد پنجم از احادیث.....	۸۳
۲-۱-۶-۳-قواعد و اصول فقهی و عقلی.....	۸۴
۲-۱-۷-جایگاه مالیات حکومتی در فقه اسلامی.....	۸۷
۲-۱-۸-ادله مشروعیت مالیات‌های حکومتی.....	۸۸

۸۹.....	۱-۸-۲-مصدق واجب کفایی.....
۹۰.....	۲-۱-۸-۲-مالیات در سیره معصومان.....
۹۰.....	۲-۱-۹-ذکر دو نکته.....
۹۲.....	۲-۱-۸-۳-جعل مالیات از طریق اعمال ولایت یا استفاده از حق ولایت امر.....
۹۵.....	۲-۱-۸-۴-بهره گیری از نظریه منطقه الفراغ.....
۹۶.....	۲-۱-۱۰-فلسفه تشریع مالیات های حکومتی.....
۹۶.....	۲-۱-۱۱-منابع مالیاتی.....
۹۸.....	نتیجه گیری فصل اول.....
۹۹.....	فصل دوم.....
۹۹.....	جایگاه فقهی مالیات از منظر امام خمینی (ره).....
۱۰۰.....	۲-۲-۱-مقدمه.....
۱۰۱.....	۲-۲-۲-مفهوم حکومت اسلامی از منظر امام خمینی (ره).....
۱۰۱.....	۲-۲-۳-دلایل ضرورت حکومت اسلامی از دیدگاه امام خمینی (ره).....
۱۰۴.....	۲-۲-۴-ادله وجوب حفظ نظام اسلامی از دیدگاه امام خمینی (ره).....
۱۰۵.....	۲-۲-۵-انواع مالیات.....
۱۰۶.....	۲-۲-۶-جایگاه مالیات از منظر امام خمینی (ره).....
۱۱۲.....	۲-۲-۷-مالیات حکم اولی و ثانوی؟.....
۱۱۵.....	۲-۲-۸-حکم حکومتی.....

۹-۲-۲-حکم حکومتی؛ اولیه یا ثانویه.....۱۱۵

۱۰-۲-۲-مبانی فقهی جایگاه مالیات از دیدگاه امام خمینی (ره).....۱۱۶

نتیجه گیری فصل دوم.....۱۲۷

جمع بندی و نتیجه گیری.....۱۲۸

پیشهادات.....۱۲۹

بخش اول

فصل اول

کلیات و تعاریف

در این فصل به بیان کلیاتی از طرح پایان‌نامه از جمله: مقدمه، بیان مسأله، هدف‌های تحقیق و ضرورت انجام تحقیق و غیره پرداخته می‌شود.

۱-۱-۱- مقدمه

کشور اسلامی و انقلابی ما برای سامان دادن به وضع اقتصادی خود و پی‌ریزی اقتصادی صحیح و مبتنی بر ارزش‌های اسلامی، ناگزیر از شناخت جوانب مختلف و زوایای دقیق اقتصاد اسلامی است. یکی از ضروریات لاینفک تحقیق و بررسی در این مورد، به دست آوردن دیدگاه‌های غنی فقه اسلامی درباره آن است. همان‌طور که می‌دانید مالیات بخشی از بیت‌المال محسوب می‌گردد. بیت‌المال مجموعه درآمدهای کشور است که یک بخش آن مالیات می‌باشد. هر کشور برای انجام وظایف و خدمات عمومی در بخش‌های مختلف اجتماعی، اقتصادی، نظامی، فرهنگی و سیاسی نیازمند منابع مالی است که بخشی از آن توسط مالیات تأمین می‌گردد. در حقیقت مالیات هزینه اجتماعی است که آحاد یک ملت در راستای بهره‌وری از امکانات و منابع یک کشور موظفند آن را پرداخت کنند، تا توانایی‌های جایگزین این امکانات و منابع مصرف شده توسط مردم، برای دولت فراهم شود. دولت‌ها برای جبران هزینه‌های خدماتی که به شهروندان می‌دهند از راه وضع مالیات اقدام می‌کنند.

مالیات دولت را قادر می‌سازد که به جریان‌ها و مسائل اقتصادی کشور و افزایش درآمدها و ثروت‌ها نظارت و کنترل داشته و از رکود، فساد و کساد اقتصاد جلوگیری کند. چون صرف‌نظر از جنبه‌های معنوی، با این کار ثروت در میان اقشار مختلف جامعه به جریان می‌افتد. سطح اشتغال و تحرک در بخش‌های تولیدی و توزیعی افزوده می‌شود. نسبت تولید به تقاضا و قدرت خرید بالا می‌رود و در نتیجه اقتصاد رشد و شکوفایی خویش را بدست خواهد آورد و به اقتصادی مقاوم و پایدار تبدیل خواهد شد. اصل اینکه دولت برای اداره امور کشور نیازمند بودجه است قابل انکار نمی‌باشد و با توجه به گسترده شدن فعالیت‌های دولت در زمان ما و افزایش نیازهای دولت وجود راهکارهایی برای کسب درآمد اجتناب‌ناپذیر است که برای این منظور از مالیات و عوارض استفاده می‌شود.

بنابراین هر نظام اقتصادی برای انجام وظایف خود به منابع مالی نیاز دارد. عمده منبع مالی دولت‌ها، مالیاتی است که از مردم توانمند گرفته می‌شود، و در جهت ایجاد زمینه‌های رفاه عمومی و از جمله تأمین اجتماعی صرف می‌شود. در اسلام نیز خمس و زکات در کنار درآمد حاصل از انفال به این منظور قرار داده شده است.

با این وجود هرگاه این درآمدها برای تأمین مخارج ضروری دولت کافی نباشد، حاکم شرع (دولت) می‌تواند بر انواع کالاها بر طبق مصلحتی که ایجاب می‌کند، مالیات وضع کند و این ربطی به زکات ندارد. با توجه به گسترش وظایف دولت‌ها و به عهده گرفتن دفاع و امنیت کشور و لزوم تهیه‌ی وسایل آن و سنگینی هزینه‌های جنگ و لزوم بالا رفتن فرهنگ جامعه، به وسیله آموزش و پرورش، دانشگاه‌ها و تبلیغات و با غیر انتفاعی بودن این نهادها و با توجه به بر عهده گرفتن عمران کشور، از قبیل: ایجاد راه‌های ارتباطی، سدها، بندرگاه‌ها، فرودگاه‌ها، ایستگاه‌های راه آهن و بسیاری از وسایل حمل و نقل عمومی و نیز حفاظت و زیبایی شهرها و ارائه خدمات بسیاری که دولت‌ها بر عهده دارند؛ مانند رادیو، تلویزیون و تأمین اجتماعی و رفع فقر و محرومیت و ... و عدم تکافوی خمس و زکات برای همه‌ی این موارد و مصارف، لزوم وضع مالیات جدید امری بدیهی است. در نتیجه ولی‌امر مسلمین باید این نیازها را پیش‌بینی و برنامه‌ریزی کند و برای تأمین آنها، مالیات لازم بر مردم را وضع و از آنان دریافت دارند.

دیدگاه‌های اقتصادی امام خمینی (ره) در مقایسه با حوزه‌های دیگر فکری ایشان کمتر مورد بررسی و شناخت قرار گرفته و این مسأله موجب شده در حوزه عملیاتی و اجرایی نیز ساختار اقتصادی کشور کمتر متأثر از دیدگاه‌های مترقی و اقتصادی امام (ره) باشد. تعمق در دیدگاه‌های اقتصادی امام نشان می‌دهد که ایشان از جنبه‌های مختلف به شرایط اقتصادی پرداخته و در دیدگاه‌های ایشان روح واقع گرایی و ارتباط ملموس و نزدیک با حقایق و شرایط اقتصادی و سیاسی جوامع امروزی به ویژه کشورهای اسلامی غالب است.

دیدگاه‌های اقتصادی امام (ره) نه به صورت خاص و مستقل بلکه در ارتباط با مسائل سیاسی و اجتماعی و حتی فرهنگی و به طور کلی در یک نظام اجتماعی مورد توجه قرار می‌گیرد. این نوع نگاه ریشه در ماهیت معرفت شناسی و انسان شناسی امام (ره) دارد. به گونه‌ای که اقتصاد از نظر

ایشان ابزاری در جهت رشد و تعالی بشر مبتنی بر اصول شریعت اسلامی است. حال باید دید که مبنای فقهی اخذ مالیات در نظام اسلامی چیست؟ و امام خمینی نیز چه مبانی فقهی را جهت گرفتن مالیات مدنظر قرار داده‌اند؟

۲-۱-۱- بیان مسأله

در گذشته در فقه ما مسأله مالیات‌های متغیر یا حکومتی کمتر مطرح بوده است. حتی در برخی روایات مالیات‌هایی که دولت‌های بنی‌امیه و بنی‌عباس به عنوان «عشور» می‌گرفتند، سخت نکوهش شده است. البته این نکوهش به دلیل ناحق و ظالم بودن آن دولت‌ها بوده، نه اینکه حکومت حق و حاکم عادل نیز نتواند مالیاتی به جز مالیات‌های ثابت وضع کند. در اسلام برای اولین بار حضرت علی(ع) مالیات را وضع نمودند. برخی از فقها قائل بودند اخذ مالیات غیر از خمس و زکات تحت عنوان «اولی» غیر مشروع و تنها تحت عنوان «ثانوی» جایز است. ثانوی دانستن مالیات‌های حکومتی نمی‌توانست کارآمدی چندانی برای حکومت و اداره جنگ و تأمین هزینه‌ها داشته باشد و عملاً نظام را با بن بست مواجه می‌کرد. چرا که «احکام ثانویه» دارای محدودیت‌هایی چون «موقت بودن»، «بروز اضطرار یا حرج یا اختلال نظام» و «لزوم اثبات این امر» بود. طبعاً در صورت ثانوی دانستن مالیات، این محدودیت‌ها می‌توانست مشکلاتی را برای نظام ایجاد کند. در مقابل این گروه از علما، دیگرانی هم بودند که مالیات را جزو «احکام اولیه» می‌دانستند و معتقد بودند مالیات همانند خمس و زکات، جزو احکام اولیه است که البته این استدلال هم صحیح نبود. چرا که در هیچ یک از متون مربوط به احکام اولیه غیر از مالیات‌هایی چون خمس و زکات چیزی تحت عنوان مالیات به چشم نمی‌خورد. در این صورت دسته دوم، دسته اول را متهم به مخالفت با اصل مالیات نمودند؛ در صورتی که معتقدین به «عنوان ثانوی مالیات» اصل ضرورت اخذ مالیات حکومتی را قبول داشتند و تنها در «عنوان شرعی» آن، نظراتی را ابراز می‌کردند.

حال امام چگونه به این اختلاف نظرات پایان دادند؟ و مالیات را حکم اولی می‌دانستند یا حکم ثانوی؟ بر اساس بیانات حضرت امام (ره) اصلی‌ترین نقش و دلیل اخذ مالیات، تأمین مخارج و

هزینه‌های نظام و اداره کشور و مردم است. حکومت اسلامی برای اداره کشور هزینه‌هایی دارد که بخش مهم آنها از طریق انفال و منابع طبیعی (عمدتاً نفت و معادن) تأمین می‌شود. با توجه به اینکه انفال و منابع طبیعی، ثروت‌هایی است که قابل جایگزینی نبوده و نامحدود هم نمی‌باشند و بالاخره در زمانی پایان می‌پذیرند و نیز این ثروت‌ها، تنها متعلق به نسل حاضر نبوده و نسل‌های آینده نیز در آن سهم می‌باشد، لذا نمی‌توان این منابع را صرف امور جاری و مصرفی نمود و باید آنها را برای اصلاح و ساختن زیر بناهای اقتصاد جامعه به کار گرفت، تا بتوان با تأمین درآمد جدید، منابع از دست رفته را جبران و جایگزین نمود. در حال حاضر درآمد حاصل از نفت و دیگر ثروت‌های عمومی عمدتاً مصروف امور تولیدی، عمرانی و سرمایه‌گذاری می‌شود که همگی در میان مدت یا درازمدت دارای بازدهی می‌باشند. هزینه‌های جاری، مصرفی و رفاهی باید عمدتاً از طریق درآمدهای عمومی (و نه ثروت‌های عمومی) تأمین شود که مالیات یکی از آنهاست.

در تحقیق حاضر قصد داریم بررسی کنیم که مبانی فقهی جایگاه مالیات، چه مالیات‌های اولی و چه ثانوی و حکومتی، از نظر امام خمینی (ره) چه می‌باشد؟ زیرا پس از پیروزی انقلاب علی‌رغم آنکه نظر حضرت امام (ره) این بود که باید به سمتی پیش برویم که تنها مالیات‌های اولیه را وصول کنیم، و در صورتی که همان مالیات‌ها به طور کامل وصول شود برای نیازهای جامعه کافی است. حال چه مشکلاتی موجب شد که نظام اسلامی گریزی از تعیین مالیات‌های حکومتی نداشته باشد. با توجه به اهمیت موضوع، این پایان‌نامه سعی بر این دارد که بیان کند که مالیات مرسوم غیر از آن موارد (وجوه شرعیه) بر مبنای فقهی امام چگونه قابل تبیین است؟ از این‌رو ضروری است که مبانی فقهی جایگاه مالیات در اسلام نیز مورد بررسی قرار گیرد.

۳-۱-۱- هدف‌های تحقیق

۱- تبیین مبانی فقهی جایگاه مالیات از دیدگاه امام خمینی (ره)

۴-۱-۱- ضرورت انجام تحقیق

حضرت امام خمینی (ره) نقش اساسی و عظیمی در هدایت و تنظیم اندیشه اسلامی امت مسلمان و تهذیب افکار جامعه از شبهات و ابهامات دارند، دریافت رهنمودهای حضرت در باب مسائل

اقتصادی به ویژه مالیات یک ضرورت به شمار می‌رود. ولی چون به صورت منسجم و یکجا از مبانی فقهی امام در باب مالیات سخن به میان نیامده است و از طرفی برخی منابع نیز عربی می‌باشند.

۵-۱-۱- استفاده کنندگان از تحقیق

دانشجویان رشته فقه و حقوق، اقتصاد، حوزویان، مراکز علمی و پژوهشی و صاحبان مشاغل می‌توانند از این تحقیق استفاده کنند.

۶-۱-۱- سوال ها یا فرضیه های تحقیق

۱-۶-۱-۱- سوال اصلی:

۱- مبانی فقهی جایگاه مالیات در نظام اسلامی از دیدگاه امام خمینی (ره) چیست؟

۲-۶-۱-۱- سوالات فرعی

۱- نظام مالیاتی اسلام چیست؟

۲- جایگاه مالیات در فقه اسلامی (فقه شیعه) چیست؟

۳- جایگاه مالیات در فقه اسلامی (فقه شیعه) از منظر امام خمینی (ره) کدام است؟

۷-۱-۱- فرضیه های تحقیق

طبق نظر امام خمینی (ره) اصلی ترین مبنا بر اخذ مالیات، تأمین مخارج و هزینه‌های نظام و اداره کشور و مردم و حفظ نظام اسلامی است.

۸-۱-۱- تعریف مفاهیم مطرح شده در سؤال ها و فرضیه ها

۱-۸-۱-۱- مبانی:

مبنا، بنا. (عمید، ۱۳۹۰، ج ۲، ص ۱۶۱۱)

جمع مبنی، عمارت‌ها، بنیادها. (معین، ۱۳۸۱ ش ص ۸۲۳)